



# Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης

Ενότητα 3η: Η προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων

Καθηγητής Άγγελος Στεργίου  
Νομική Σχολή ΑΠΘ



# Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.



# Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ  
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ  
ΜΑΘΗΜΑΤΑ



# Η προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων

Η εξειδίκευση της προστασίας στην  
εθνική έννομη τάξη.



# Περιεχόμενα ενότητας

1. Συνταγματική προστασία.
  - i. Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση.
  - ii. Η αρχή του κοινωνικού κράτους.
  - iii. Η αρχή της ισότητας.
2. Διευρυμένη προστασία δια μέσου διεθνών πηγών.
  - i. Η προστασία βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (ΠΠΠ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).
  - ii. Άρθρο 12, παρ. 1-3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΕΚΧ) (1961).



# Σκοποί ενότητας

- Παρουσίαση των αρχών βάσει των οποίων προστατεύονται τα κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα.
- Κατανόηση των λειτουργιών που επιτελούν τα κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα.
- Αποτύπωση της διευρυμένης κοινωνικής προστασίας.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συνταγματική προστασία.

# Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση.



# Το εύρος του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση (1/3)

- Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων όπως νόμος ορίζει (άρθρο 22, παρ. 5 Συντ/τος).
- Το άρθρο 22, παρ. 5 Συντ. θεσπίζει σε βάρος του νομοθέτη υποχρέωση ασφαλιστικής κάλυψης όχι του κάθε πολίτη, αλλά του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας ( ΣτΕ 1185/2010).
- Το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση του άρθρου 22, παρ. 5 Συντ. δεν καλύπτει μόνο όσους παρέχουν εξαρτημένη εργασία όπως έχει δεχθεί η νομολογία (ΑΕΔ 16/1983, ΣτΕ 1158/1995).
- Με την παρ. 5 του άρθρου 22 του Συντάγματος κατοχυρώνεται ο θεσμός της κοινωνικής ασφαλίσεως με γνώμονα την ασφαλιστική κάλυψη ολόκληρου του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου (ΣτΕ 2180/2004).





# Το εύρος του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση (2/3)

- Η αναγωγή της κοινωνικής ασφάλισης σε κοινωνικό δικαίωμα αφορά όλους τους εργαζομένους
  - Όσους διαβιούν από εισοδήματα που αποκερδαίνουν από την εργασία τους είτε αυτή είναι ανεξάρτητη είτε εξαρτημένη, στον ιδιωτικό τομέα ή το δημόσιο (Στεργίου, 2014).
- Η εργασία η οποία λαμβάνεται υπόψη από τον νομοθέτη για την υπαγωγή στην ασφάλιση ενός φορέα (ΣτΕ 3824/2000, ΣτΕ 5030/1997)
  - γίνεται αντιληπτή υπό την ευρύτερη αυτής έννοια της απασχόλησης ή του επαγγέλματος ή της βιοποριστικής δραστηριότητας (ΔιοικΕφΠειραιά 1112/2000).



# Το εύρος του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση (3/3)

- Το Σύνταγμα δεν προσφέρει βάση διεκδίκησης μιας ασφαλιστικής παροχής που δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία
- Το άρθρο 22, παρ. 5 Συντ/τος ως κοινωνικό δικαίωμα καίτοι δεν καθορίζει ευθέως αξίωση των εργαζομένων για ορισμένο είδος ή συγκεκριμένη έκταση προστασίας, δεν παύει να έχει κανονιστική δύναμη.
- Επιπλέον μια σειρά διατάξεων (άρθρα 25, παρ. 1, 2 και 4, άρθρα 2 και 5 Συντ/τος) ικανές να αποτρέψουν τη διακινδύνευση της αξιοπρεπούς διαβίωσης του ασφαλισμένου και συνταξιούχου, μπορεί να συνδράμει το άρθρο 22, παρ. 5 (ΣτΕ 668/2012, ΣτΕ 1283/2012).



# Η υποχρεωτικότητα της κοινωνικής ασφάλισης (1/3)

- Η υποχρεωτικότητα αναδεικνύεται απαραίτητη για την οικονομική ισορροπία των δημοσίων ασφαλιστικών συστημάτων τα οποία υπηρετούν έναν κρατικό σκοπό (Ο. Αγγελοπούλου, 2003).
  - Η εξειδίκευση της συνταγματική προστασίας του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης επιτυγχάνεται με τις αντίστοιχες νομικές ρυθμίσεις
- Η Ολομ. του ΣτΕ έχει αποφανθεί ότι ο νόμος οφείλει να καθιστά φορέα της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης μόνο το κράτος ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΤριμΔιοικΠρωτΘεσ 91/1995).



# Η υποχρεωτικότητα της κοινωνικής ασφάλισης (2/3)

- Οι ελληνικοί νόμοι που καθιερώνουν την ασφάλιση συγκεκριμένων ομάδων απασχολούμενων σε ξεχωριστούς ασφαλιστικούς φορείς καθορίζουν λεπτομερώς τα πρόσωπα που ως ασκούντα τη συγκεκριμένη επαγγελματική δραστηριότητα «ασφαλίζονται υποχρεωτικώς» στο εκάστοτε ταμείο ή «υπάγονται υποχρεωτικώς» στην ασφάλιση του εκάστοτε φορέα (Ο. Αγγελοπούλου, 2003).
  - Η έννοια της υποχρεωτικότητας της κοινωνικής ασφάλισης ταυτίζεται με αυτήν της υποχρεωτικής υπαγωγής στην ασφάλιση
- Της υποχρεωτικής ένταξης των προσώπων σε ορισμένο ασφαλιστικό καθεστώς και της υποχρεωτικής έναρξης της κοινωνικοασφαλιστικής σχέσης (Ο. Αγγελοπούλου, 2003).



# Η υποχρεωτικότητα της κοινωνικής ασφάλισης (3/3)

- ΔΕΕ, C-350/07 Kattner:
  - α) Υποχρέωση υπαγωγής σε ασφαλιστικό φορέα μπορεί να δικαιολογείται από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος, δηλαδή τη διασφάλιση της οικονομικής ισορροπίας ενός κλάδου κοινωνικής ασφάλισης, δεδομένου ότι η υποχρέωση αυτή είναι κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού αυτού
  - β) Σύστημα εκ του νόμου ασφάλισης παρέχει ελάχιστο όριο καλύψεως οπότε, παρά τη συνακόλουθη υποχρέωση υπαγωγής σε ασφαλιστικό φορέα επιτρέπεται στις επιχειρήσεις που υπάγονται σε αυτό να συμπληρώνουν την κάλυψη αυτή συνάπτοντας συμβάσεις συμπληρωματικής ασφάλισης εφόσον υφίσταται τέτοια δυνατότητα.





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συνταγματική προστασία

# Η αρχή του κοινωνικού κράτους.



# Η επαγωγή της αρχής του κοινωνικού κράτους (1/3)

- Η αρχή του κοινωνικού κράτους γίνεται δεκτό ότι συνάγεται επαγωγικά από μια σειρά άρθρων του Συντάγματος (Α. Μάνεσης, 1986, Δ. Τσάτσος, 1992)
  - Κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του Συντάγματος που τυποποιούν ένα σημαντικό αριθμό κοινωνικών δικαιωμάτων-άρθρα 16, παρ.2 και 4, 21-24 Συντ. (Άγγ. Στεργίου, 1994)
  - Συγκεκριμενοποίηση της αρχής του κοινωνικού κράτους- σύνδεση των ατομικών δικαιωμάτων με την αρχή του κράτους δικαίου (J. Lücke, 1982).



# Η επαγωγή της αρχής του κοινωνικού κράτους (2/3)

- Η διάχυτη παρουσία της αρχής του κοινωνικού κράτους ενυπάρχει ακόμη στην προστασία της αξίας και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου (άρθρο 2, παρ. 1 και 106, παρ. 2 Συντ.), αλλά και στην κοινωνική δέσμευση της ιδιοκτησίας και της οικονομικής ελευθερίας (άρθρα 5, παρ. 1, 17, παρ. 1 και 2, 25, παρ. 1 και 4, 106, παρ. 1-3 Συντ).
- Μόνο η δημοκρατική αρχή του κοινωνικού κράτους εμπειριέχει την αρχή του κοινωνικού κράτους και αντίστροφα το κοινωνικό παρεμβατικό κράτος δε νοείται χωρίς την παρουσία δημοκρατικών διαδικασιών (Άγγ. Στεργίου, 1994).
- Στο μέτρο που η ανθρώπινη αξιοπρέπεια δεν μπορεί να απογυμνωθεί από την κοινωνικο-οικονομική της διάσταση, ο σεβασμός της επιβάλλει, σε βάρος του κράτους μια θετική υποχρέωση για λήψη εκείνων των μέτρων που επιτρέπουν τη δημιουργία αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης (Άγγ. Στεργίου, 1994).





# Η επαγωγή της αρχής του κοινωνικού κράτους (3/3)

- Οι επιμέρους αξιώσεις παροχής οικονομικών αγαθών ή υπηρεσιών για την προστασία της οικογένειας, της υγείας, της μητρότητας, της παιδικής ηλικίας, του γήρατος, της αναπηρίας συνιστούν ειδικότερες πλευρές μιας γενικότερης αξίωσης για άμβλυνση των εισοδηματικών ανισοτήτων
- Εκδηλώσεις της αρχής του κοινωνικού κράτους (Π. Δαγτόγλου, 1991).
- Η θεσμοποίηση δικαιωμάτων κοινωνικού περιεχομένου οδηγεί εμμέσως στην αποδοχή της αρχής του κοινωνικού κράτους ως θεμελιώδους αρχής του πολιτεύματος (Άγγ. Στεργίου, 1994).



# Η νομική αξία της αρχής του κοινωνικού κράτους (1/2)

- Η αρχή του κοινωνικού κράτους εμφανίζεται ως μια διαρκής και γενική εξουσιοδότηση για συγκεκριμενοποίηση της κοινωνικής προστασίας των ατόμων (Άγγ. Στεργίου 1994).
  - Καθοδηγεί τη νομοθετική εξουσία κατά τη ρύθμιση των κοινωνικών δικαιωμάτων προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης του εύρους της απόλαυσής τους (M. Kittner, 1989).
  - Λόγω της φύσης της ως συνταγματικής αρχής αποτελεί ερμηνευτικό κανόνα για την εφαρμογή του Συντάγματος και του εν γένει δικαίου
- Η διοίκηση και ο δικαστής δεσμεύονται από την αρχή του κοινωνικού κράτους ως ερμηνευτική αρχή (Στεργίου, 1994).



# Η νομική αξία της αρχής του κοινωνικού κράτους (2/2)

- Ο δικαστής έχει προσφύγει στην ερμηνευτική επικουρία της αρχής του κοινωνικού κράτους
  - είτε για να διευρύνει την παρεχόμενη προστασία (ΔιοικΠρωτΘεσ 125/1985).
  - είτε για να θεμελιώσει μια υποχρέωση σε βάρος του ασφαλιστικού φορέα (ΤριμΔιοικΠρωτΑθ 9098/1985).
- Η νομολογία επικαλείται τις διατάξεις των κοινωνικών δικαιωμάτων μέσα από την ερμηνεία των οποίων αναδεικνύεται η ιδέα του κοινωνικού κράτους ως θεμελιώδους αρχής του Συντάγματος (Δ. Τσάτσος, 1992).





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συνταγματική προστασία

# Η αρχή της ισότητας.



# Τα όρια της ισότητας (1/3)

- Κατά την επιδίωξη των σκοπών της κοινωνικής ασφάλισης, η ευρεία εξουσία του νομοθέτη υπόκειται στους περιορισμούς που επιβάλλονται από τις συνταγματικές διατάξεις, μεταξύ των οποίων κεντρική θέση κατέχει η αρχή της ισότητας κατ' άρθρο 4, παρ. 1 Συντ (Άγγ. Στεργίου, 2012).
- Η ισότητα καθιερώνει ένα βάρος αιτιολόγησης της γεινόμενης ανισότητας (Θ. Αντωνίου, 1998).



# Τα όρια της ισότητας (2/3)

- Η καθιερούμενη με τη διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 4 του Συντάγματος αρχή της ισότητας αποτελεί νομικό κανόνα, ο οποίος επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση προσώπων, που τελούν κάτω από τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες
- Ο κανόνας αυτός δεσμεύει τα συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας και, ειδικότερα, τόσο τον κοινό νομοθέτη κατά την ενάσκηση της λειτουργίας που ανατέθηκε σε αυτόν από το Σύνταγμα, όσο και τη Διοίκηση που δρα κανονιστικώς (ΣτΕ 2180/2004).



# Τα όρια της ισότητας (3/3)

- Με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια ο νομοθέτης μπορεί να προβαίνει στη ρύθμιση των ποικίλων προσωπικών και πραγματικών καταστάσεων ή σχέσεων μέσα στα όρια της αρχής της ισότητας,
  - τα οποία αποκλείουν τόσο την έκδηλη άνιση μεταχείριση
    - είτε με τη μορφή χαριστικού μέτρου ή προνομίου, που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια,
    - είτε με την μορφή επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης,
  - όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων, που τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες ή,
    - αντίθετα, την διαφορετική μεταχείριση των ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων (ΣτΕ 2180/2004).



# Ισότητα και ασφαλιστική κοινότητα

- Στην κοινωνική ασφάλιση, η αρχή της ισότητας με την αναλογική (τυπική) της μορφή επιβάλλει τη με ίσους όρους συμμετοχή των ασφαλισμένων στο σύστημα παροχών και αντιπαροχών της κοινωνικής ασφάλισης
- Ίση κατανομή βαρών και θυσιών στην ασφαλιστική κοινότητα (Άγγ. Στεργίου, 2012).
- Στη λογική της επανόρθωσης των ανισοτήτων (ένα από τα θεμέλια της κοινωνικής ασφάλισης), επιβάλλονται αποκαταστατικές-διορθωτικές διακρίσεις από ρητώς από το Σύνταγμα επιτασσόμενα κριτήρια διαφοροποίησης (Π. Δαγτόγλου, 2005)
- Εδώ εντοπίζεται η ιδιαίτερη σχέση του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης με την αρχή της ισότητας: διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό της κοινωνικής ασφάλισης μπορεί να έρχονται σε αντίθεση με την τυπική-αναλογική ισότητα αλλά να δικαιολογούνται από την ουσιαστική-πραγματική (Άγγ. Στεργίου, 2012).





# Παρεκκλίσεις από την αρχή της ισότητας

- Ο νομοθέτης μπορεί να αποκλίνει από την αρχή της ισότητας αν η διαφορετική ρύθμιση δεν είναι αυθαίρετη γιατί επιβάλλεται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημόσιου συμφέροντος (ΑΠ Ολομ. 1808/1986).
- Η θέσπιση διακρίσεων είναι επιτρεπτή εφόσον συντρέχουν ειδικές περιπτώσεις ή λόγοι που αφορούν το γενικό δημόσιο συμφέρον ή ειδική σκοπιμότητα (ΕλΣυν. 1938/2009).



# Νομοθετική αλλαγή του συστήματος συνταξιοδότησης και ισότητα

- Η αρχή της ισότητας δεν παραβιάζεται σύμφωνα με τη νομολογία όταν μεταβάλλεται επί το δυσμενέστερο συνταξιοδοτικό καθεστώς (ΣτΕ 158/2009, ΣτΕ 364/2005, ΣτΕ 4078/1996)
  - δηλαδή όταν θεσπίζονται αυστηρότερες σε σχέση με το προγενέστερο καθεστώς προϋποθέσεις για απονομή σύνταξης (ΣτΕ 3487/2008 Ολομ.)
  - ο κοινός νομοθέτης και η διοίκηση δεν εμποδίζονται ούτε από το άρθρο 4, παρ. 1, ούτε από το άρθρο 22, παρ. 5 Συντ/τος να μεταβάλουν για το μέλλον το σύστημα συνταξιοδότησης για κατηγορίες ασφαλισμένων (ΣτΕ 157/2009, ΣτΕ 3510/2005, ΣτΕ 3177/2004, ΣτΕ 1807/2001).



# Ισότητα των φύλων

- Η ισότητα των φύλων εδράζεται στο Σύνταγμα (άρθρα 4, παρ. 2 και 116, παρ. 2) και το κοινοτικό δίκαιο (Α. Παυλόπουλου, 2011)
  - Αποδοκιμάζεται κάθε ευμενέστερη ή δυσμενέστερη μεταχείριση που στηρίζεται στο φύλο είτε πρόκειται για άμεση είτε για έμμεση διάκριση.
- Έτσι, τα διαφορετικά όρια συνταξιοδότησης (ΣτΕ 3088/2007) έχουν κριθεί ότι αντιβαίνουν στα άρθρα 4, παρ. 2 και 116 του Συντ/τος (Ε. Καραθανασοπούλου, 2010).
- Οι μόνες διακρίσεις που δικαιολογούνται είναι εκείνες που αναφέρονται στη βιολογική λειτουργία της γυναίκας (εγκυμοσύνη και μητρότητα), ενώ οι γονικές άδειες θα πρέπει να «απο-βιολογικοποιηθούν» (Ά. Στεργίου, 2013).





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Διευρυμένη προσασία δια μέσου διεθνών πηγών

# Η προσασία βάσει του άρθρου 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ.



# Η έννοια της περιουσίας

- Κατά πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), στην έννοια της περιουσίας περιλαμβάνονται και τα ενοχικής φύσης δικαιώματα και ειδικότερα οι απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε είναι αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο (ΣτΕ Ολομ.1286/2012, ΣτΕ Ολομ. 668/2012)
- Το ΕΔΔΑ σταδιακά επεξέτεινε την έννοια της περιουσίας κατά το άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ για να συμπεριλάβει και τα κοινωνικοασφαλιστικά δικαιώματα.
- Έτσι, όλες οι αρχές που εφαρμόζονται γενικά στις περιπτώσεις που αφορούν το άρθρο 1 ΠΠΠ της ΕΣΔΑ εφαρμόζονται εξίσου και σε θέματα συντάξεων (Απόφαση Mateus and Januario v. Portugal par. 18)



# Το δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές

- Από τη στιγμή που καταβάλλεται μια κοινωνική (κοινωνικοασφαλιστική) παροχή γεννάται ταυτόχρονα ένα περιουσιακό στοιχείο που υπάγεται στην προστασία του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου (Άγγ. Στεργίου, 2008)
- Δεν εγγυάται όμως ευθέως ένα δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές- σέβεται την ελευθερία των εθνικών νομοθετών να διαμορφώνουν κατά το δοκούν την κοινωνική τους πολιτική (Στεργίου 2008).



# Το δικαίωμα σύνταξης κατά το ΕΔΔΑ (1/2)

- Από το άρθρο 1 ΠΠΠ της ΕΣΔΑ δεν απορρέει κατά το στάδιο της ασφαλιστικής προσδοκίας δικαίωμα για ορισμένο ύψος παροχών ( Στ. Κτιστάκη, 2012).
  - Όταν όμως συντρέξουν οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις γεννάται περιουσιακό δικαίωμα σε μια ποσοτικά καθορισμένη σύνταξη
- Από τη στιγμή που θεμελιωθεί δικαίωμα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία για χορήγηση σύνταξης ανάλογης προς τις καταβληθείσες εισφορές, αυτό προστατεύεται ως περιουσιακό και μπορεί να γίνει δεκτή σύμφωνα με το ΕΔΔΑ μόνο μια εύλογη και σύμμετρη μείωση για λόγους δημόσιας ωφέλειας (Άγγ. Στεργίου, 2013).



# Το δικαίωμα σύνταξης κατά το ΕΔΔΑ (2/2)

- Το ΕΔΔΑ θεωρεί ότι η μείωση μιας σύνταξης αποτελεί κατ' αρχήν προσβολή του περιουσιακού δικαιώματος του άρθρου 1 ΠΠΠ της ΕΣΔΑ
  - Η προσβολή όμως αυτή επέρχεται παρά μόνο στο βαθμό που επιβάλλεται νομοθετικά στον συνταξιούχο ένα υπέρμετρο και δυσανάλογο βάρος
  - Η ισότητα και αναλογικότητα συνδυάζονται προκειμένου να επιτευχθεί ένας δίκαιος συμβιβασμός ατομικού και συλλογικού συμφέροντος (Στεργίου, 2013).





# Δίκαιη ισορροπία-αναλογικότητα

- Το ΕΔΔΑ κρίνει *in concreto* αν συντρέχουν λόγοι γενικότερου συμφέροντος
  - Το γενικό συμφέρον εκμαιεύεται με τη βοήθεια της αρχής της αναλογικότητας και της δίκαιης ισορροπίας (Στεργίου 2014).
- Ο σκοπός του γενικού συμφέροντος θα πρέπει να είναι αρκετά σημαντικός για να μπορεί να δικαιολογήσει τον περιορισμό ενός δικαιώματος, ενώ ο περιορισμός δε θα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από το απαιτούμενο για την επίτευξη του γενικού σκοπού (B. Cali, 2007)
  - Διαφορετικά ανατρέπεται η δίκαιη ισορροπία που θα πρέπει να τηρείται μεταξύ ατομικών δικαιωμάτων των ιδιωτών και γενικότερων συμφερόντων μιας κοινότητας.
- Κατά την έρευνα της δίκαιης ισορροπίας, το ΕΔΔΑ εμμένει περισσότερο στο βαθμό προσβολής των δικαιωμάτων του συνταξιούχου και λιγότερο στην έκταση και τη σοβαρότητα του δημοσίου συμφέροντος (Κ. Πάνου, 2009).



# Η θέση της ελληνικής νομολογίας

- Η ελληνική νομολογία έχει υιοθετήσει τα νομολογηθέντα από το ΕΔΔΑ εφαρμόζοντας το άρθρο 1 ΠΠΠ της ΕΣΔΑ στις κοινωνικοασφαλιστικές παροχές
- Πέραν από την αποδοχή ότι τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα ανήκουν στα περιουσιακά, οι συνέπειες που αντλήθηκαν από αυτήν τη θέση αφορούσαν κυρίως γεγενημένα δικαιώματα, δηλαδή εκείνα για τα οποία έχουν ήδη συντρέξει οι προϋποθέσεις για τη θεμελίωσή τους (Στεργίου, 2008).





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Διευρυμένη προस्ताσία δια μέσου διεθνών πηγών

# Άρθρο 12, παρ. 1-3 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη.



# Το δικαίωμα για κοινωνική ασφάλεια του άρθρου 12 του ΕΚΧ

- Σύμφωνα με το άρθρο 12 του Χάρτη 1961, για εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος για κοινωνική ασφάλεια, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση:
  - να καθιερώνουν ή να διατηρούν σύστημα κοινωνικής ασφάλειας (παρ. 1)
  - να διατηρούν το σύστημα σε ικανοποιητικό επίπεδο ίσο τουλάχιστον με εκείνο που απαιτείται για την επικύρωση της 102 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας σχετικά με τα ελάχιστα όρια κοινωνικής ασφάλειας (παρ. 2)
  - να καταβάλουν προσπάθειες για την ανύψωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας σε υψηλότερο επίπεδο παρ. 3 [...].



# Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων

- Η Επιτροπή προβαίνει σε ερμηνεία των λέξεων, διατάξεων και εννοιών του Χάρτη και επαναλαμβάνει ένα σύνολο αρχών που καθοδηγούν τη θεώρηση του Χάρτη και αποτελούν υπόβαθρο της ερμηνείας του
  - είτε μέσω των συμπερασμάτων που υιοθετούνται κατ' έτος μέσω της διαδικασίας των αναφορών
  - Είτε μέσω των αποφάσεων που εκδίδονται επί της ουσίας των συλλογικών προσφυγών (R. Brillat, 2013).



# Γενικά κριτήρια της Επιτροπής ως προς την ερμηνεία της παρ. 3

- Η εκτίμηση της κατάστασης στο εκάστοτε κράτος ως προς τους περιορισμούς στις διαθέσιμες παροχές γίνεται από την Επιτροπή σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:
  - τη φύση των αλλαγών
  - τους λόγους των αλλαγών και το πλαίσιο της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής στην οποία είναι ενσωματωμένες
  - τη βαρύτητα των εισαγόμενων αλλαγών
  - την ανάγκη της μεταρρύθμισης και την καταλληλότητά της για την αντιμετώπιση της κατάστασης από την οποία προέκυψε (επιδιωκόμενοι στόχοι)
  - την ύπαρξη μέτρων κοινωνικής βοήθειας σε ανθρώπους που βρίσκονται σε ανάγκη ως αποτέλεσμα των αλλαγών αυτών και
  - τα αποτελέσματα των αλλαγών αυτών (Απόφαση επί της προσφυγής ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά Ελλάδα, 7.12.2012, παρ. 72).



# Υποχρεώσεις κρατών μερών

- Σύμφωνα με την Επιτροπή, κατά τη θέσπιση διατάξεων που περιορίζουν τα προβλεπόμενα στο Χάρτη δικαιώματα, τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να είναι σε θέση να αποδείξουν σύμφωνα με το άρθρο 31 αυτού ότι οι μειώσεις ή οι περιορισμοί είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία για την προστασία της δημόσιας τάξης, της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας υγείας ή των ηθών (Ε.Ε.Κ.Δ., Απόφαση επί της προσφυγής ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά Ελλάδος, 7.12.2012, παρ. 72).
- Ακόμη και αν λόγω της οικονομικής κατάστασης ενός συμβαλλόμενου κράτους είναι αδύνατο για το κράτος αυτό να διατηρήσει το καθεστώς κοινωνικής ασφάλειας στο επίπεδο το οποίο είχε προηγουμένως επιτευχθεί, θα πρέπει το κράτος αυτό να προσπαθήσει να διατηρήσει αυτό το καθεστώς σε ικανοποιητικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις προσδοκίες των δικαιούχων του συστήματος και το ατομικό δικαίωμα του καθενός να ωφεληθεί πραγματικά από το δικαίωμά του στην κοινωνική ασφάλεια (παρ. 69).



# Βιβλιογραφία (1/6)

- Άγγελος Στεργίου, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, Σάκκουλα, 2<sup>η</sup> έκδ., Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 150-151, 224-225.
- Άγγ. Στεργίου, Η αργή ανάπτυξη της πατρότητας μέσα από την εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, ΕΕργΔ (Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου) 2013, 369.
- Άγγ. Στεργίου, Οι περικοπές των συντάξεων υπό το πρίσμα του άρθρου 1 του Π.Π.Π. της ΕΣΔΑ, ΕΔΚΑ (Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφαλίσεως) 2013, σελ. 28-29.
- Άγγ. Στεργίου, Η αρχή της ισότητας στην κοινωνική ασφάλιση, ΕΔΚΑ 2012, σελ. 321-323.
- Άγγ. Στεργίου, Η προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων ως περιουσιακών, ΔιΔικ (Διοικητική Δίκη) 2008, σελ. 831, 836.





# Βιβλιογραφία (2/6)

- Άγγ. Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1994, 22-23, 26, 48-50.
- Α. Δημητρόπουλος, Κοινωνικός ανθρωπισμός και ανθρώπινα δικαιώματα, ΝοΒ (Νομικό Βήμα) 1980, σελ. 1843.
- Α. Μάνεσης, Οι κύριες συνιστώσες του συστήματος των θεμελιωδών δικαιωμάτων του Συντάγματος του 1975, σε: Συνταγματικές ελευθερίες στην πράξη, Αθήνα-Κομοτηνή, 1986, σελ. 20-21.
- Α. Μανιτάκης, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 25, παρ. 1 του Συντάγματος, Αθήνα-Κομοτηνή, 1981, σελ. 121, 131.



# Βιβλιογραφία (3/6)

- Α. Παυλόπουλος, Η ισότητα των φίλων στην κοινωνική ασφάλιση και η επεκτατική εφαρμογή της ευνοϊκότερης ρύθμισης, ΤοΣ (Το Σύνταγμα) 2011, σελ. 305 επ.
- Γ. Κασιμάτης, Συνταγματικό Δίκαιο, Οι λειτουργίες του κράτους, τ. ΙΙ, τεύχ. Α΄, Αθήνα-Κομοτηνή, 1980, σελ. 61.
- Γ. Κασιμάτης, Προσανατολισμός και σκοποί του νέου Συντάγματος, ΤοΣ (Το Σύνταγμα) 1975, σελ. 22-23.
- Γ. Χατζησάββας, Η ανθρώπινη αξία-Η συνταγματική επιταγή του σεβασμού και της προστασίας της, Δίκαιο και Πολιτική, τεύχ. 17-18, 1989, σελ. 260.
- Δ. Τσάτσος, Συνταγματικό Δίκαιο, τ. Β΄, Αθήνα-Κομοτηνή, 1992, σελ. 158-166.



# Βιβλιογραφία (4/6)

- Ε. Καραθανασοπούλος, Η εξέλιξη της νομολογίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως προς την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των δύο φύλων, ΕΔΚΑ (Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισεως) 2010, σελ. 1014.
- Θ. Αντωνίου, Η ισότητα εντός και δια του νόμου, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998, σελ. 62.
- Κ. Πάνου, Η απώλεια της συντάξεως ως συνέπεια πειθαρχικού ή ποινικού κολασμού και οι πρόσφατες νομολογιακές εξελίξεις των ελληνικών δικαστηρίων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΕΔΚΑ (Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισεως) 2009, σελ. 688.



# Βιβλιογραφία (5/6)

- Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο-Ατομικά Δικαιώματα, τ. Α΄, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σελ. 56.
- Π. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, τ. Β΄, 2<sup>η</sup> έκδ., Αθήνα-Κομοτηνή, 2005, αρ. 1345, 1363.
- Στ. Κτιστάκη, Η επίδραση της οικονομικής κρίσης στα κοινωνικά δικαιώματα, ΕΔΚΑ (Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης) 2012, σελ. 491.
- R. Brillat, Η επίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων στο εσωτερικό των Κρατών-Μερών του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη, ΕΕργΔ (Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου) 2013, σελ. 181.



# Βιβλιογραφία (6/6)

- B. Cali, Balancing Human Rights? Methodological Problems with Weights, Scales and Proportions, Human Rights Quarterly 2007, p. 253.
- J. Isensee, Verfassung ohne soziale Grundrechte, Der Staat, 1980, S. 371.
- J. Lücke, Soziale Grundrechte als Staatszielbestimmungen und Gesetzgebungsaufträge, AöR 1982, S. 42.
- M. Kittner, Sozialstaatsprinzip, in Kommentar zum Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland, Luchterhand, Bd. I, 2 Aufl., 1989, S. 1425.



# Νομολογία (1/5)

## Συμβούλιο της Επικρατείας

- ΣτΕ 1283/2012, ΝοΒ 2012, σελ. 2060.
- ΣτΕ 1286/2012, ΝοΒ 2012, σελ. 2121.
- ΣτΕ 668/2012, ΕΔΚΑ 2012, σελ. 516.
- ΣτΕ 1185/2010, ΕφημΔΔ 4/2010, σελ. 448.
- ΣτΕ 158/2009, ΔιΔικ 2010, σελ. 994.
- ΣτΕ 157/2009, ΔιΔικ 2010, σελ. 355.
- ΣτΕ 3487/2008 Ολομ., ΕΔΚΑ 2009, σελ. 34.
- ΣτΕ 3088/2007, ΕΔΚΑ 2007, σελ. 827.



# Νομολογία (2/5)

- ΣτΕ 364/2005, ΕΔΚΑ 2005, σελ. 442.
- ΣτΕ 3510/2005, ΔιΔικ 2007, σελ. 1013.
- ΣτΕ 3177/2004, ΕΔΚΑ 2005, σελ. 523.
- ΣτΕ 2180/2004, ΕΔΚΑ 2004, 675.
- ΣτΕ 1807/2001, ΔΕΝ 2002, σελ. 177.
- ΣτΕ 3824/2000, ΕΔΚΑ 2001, σελ. 444.
- ΣτΕ 5030/1997, ΕΔΚΑ 1998, σελ. 475.
- ΣτΕ 4078/1996, ΕΔΚΑ 2000, σελ. 752.
- ΣτΕ 1158/1995, ΕΔΔΔ 1995, 396.



# Νομολογία (3/5)

## Διοικητικά Δικαστήρια

- ΔιοικΕφΠειραιά 1112/2000, ΕΔΚΑ 2001, σελ. 4.
- ΤριμΔιοικΠρωτΘεσ 91/1995, ΕΔΚΑ 1996, σελ. 368.
- ΔιοικΠρωτΘεσ 125/1985, ΕΔΚΑ 1986, σελ. 353.
- ΤριμΔιοικΠρωτΑθ 9098/1985, ΕΔΚΑ 1986, σελ. 744.





# Νομολογία (4/5)

## Άρειος Πάγος

- ΑΠ Ολομ. 1808/86, ΔΕΝ 1987, 937.

## Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο

- ΑΕΔ 16/83, ΕΔΚΑ 1984, 320.

## Ελεγκτικό Συνέδριο

- ΕλΣυν 1938/09, ΕΔΚΑ 2010, σελ. 37.



# Νομολογία (5/5)

## Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

- ΕΔΔΑ, Απόφαση της 8<sup>ης</sup> Οκτωβρίου 2013, Mateus and Januario v. Portugal, Προσφυγές 62235/12 και 57725/12.

## Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων

- Ε.Ε.Κ.Δ., Απόφαση της 7<sup>ης</sup> Δεκεμβρίου 2011, ΙΚΑ-ΕΤΑΜ κατά Ελλάδος, Προσφυγή 76/2012.

## Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

- ΔΕΕ, Απόφαση της 5<sup>ης</sup> Μαρτίου 2009, Υπόθεση C-350/07 Kattner, Συλλογή της Νομολογίας I-01513.



# Συντομογραφίες περιοδικών

- ΕΔΔΔ: Επιθεώρησις Δημοσίου και Διοικητικού Δικαίου.
- ΕΔΚΑ: Επιθεώρησις Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης.
- ΕΕργΔ: Επιθεώρησις Εργατικού Δικαίου.
- ΕφημΔΔ: Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου.
- ΔΕΝ: Δελτίο Εργατικής Νομοθεσίας.
- Διδικ: Διοικητική Δίκη.
- ΝοΒ: Νομικό Βήμα.



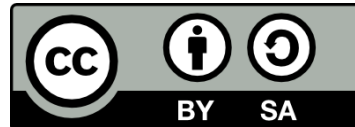
# Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Άγγελος Στεργίου.  
«Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης (Μεταπτυχιακό). Ενότητα 3η: Η προστασία των κοινωνικοασφαλιστικών δικαιωμάτων». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.  
Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:  
<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS298/>



# Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».



Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

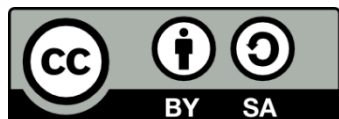
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>





# Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Άννα Τσέτουρα  
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό εξάμηνο 2014-2015





ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ  
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ  
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

(Από το διαχειριστή του προγράμματος)

# Σημειώματα



# Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

